

Az öntözési vízigény-felmérés eredményei

ifj. Hubai Imre

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara, Budapest

- 1974-ben született Karcagon. 1992-ben érettségizett.
- 1993-ban családjával mezőgazdasági vállalkozást alapított.
- 2001-től családi gazdálkodó.
- 2003-ban végzett a Szie Kertészet-tudományi Karán, Kertészmérnök Szakon.
- 2005-től a MAGOSZ Jász-Nagykun-Szolnok megyei Ifjúgazda Tagozatának elnöke.
- 2008 óta Magyarország első négycsillagos bioszállodáját és bioéttermét üzemelteti, hagyományörző rendezvényeket élesztett újjá.
- 2012-től a Mintamenza program Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakmai segítője.
- Jelenleg a NAK Vidékfejlesztésért felelős országos alelnöke.

Sokan és sokszor cikkeztek már arról – közöttük a mi szerzőink is –, hogy hazánkból több víz folyik ki, mint amennyi bejön, hiszen még a csapadék is a Kárpát-medencéből távozó víz mennyiségét növeli. Mi csoda pazarlás! Minden józan gondolkodású ember azt kérdezi: miért engedjük el ezt a ma még bőséges istenáldását, miért nem építünk tározókat, miért nem hasznosítjuk öntözővízként?

A kérdés évtizedek óta megválaszolatlan, pontosabban különböző elméletek és tervek szintjén megrekedt. Soha nem volt igazán kormányzati akarat ahhoz, hogy erre a problémára megoldás szülessék. A pénzhány nagy úr, amire mindig lehet hivatkozni, ha valamit valójában nem szándékozunk komolyan venni, aminek megoldására nincs hajlandóságunk.

Talán majd most, amikor az agrárium egyre jelentősebb szerepet tölt be a nemzetgazdaságban, és ezt a kormányzat is méltányolja.

Elérkezettnek láttuk az időt arra, hogy az öntözés és egyáltalán a hazai vízgazdálkodás kérdéseivel foglalkozzunk.

Elsőként az igény oldaláról közelítjük a problémát.

A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara – felismerve az öntözés fontosságát – felmérést készített, hogy egyáltalán mekkora az a terület, amelynek öntözésére igény mutatkozik. Jelen írásunkban ezt tárjuk olvasóink elé.

A következő lapszámainkban néhány öntözéses gazdálkodást folytató üzemet mutatunk be, kitérve azokra a problémákra, amelyekre megoldást várnak. Végül a kormányzati szándékról, tervekről és a vízgazdálkodás szervezeteiről kívánunk tájékoztatást adni.

Elsőként Ifj. Hubai Imre, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara vidékfejlesztési alelnöke számol be a kamara által felvállalt öntözési célú vízigény felmérésről.

Általánosságban ismert, hogy 2014. január 1-től a víztársulatok által üzemeltetett állami tulajdonú, közcélú öntözést szolgáló vízművek a Belügyminisztérium vagyonkezelésébe kerültek. Megszűnt ezzel az az anomália, hogy sokszor egy-egy néhány kilométeres vízfolyásnak akár féltucatnyi üzemeltetője is legyen. Ezáltal tisztázható lesz, hogy ki a felelős, ki az a jogi személy, aki az esetleges fejlesztéseket kezdeményezi, aki a pályázatokat benyújtja. Mint tudjuk, minden tervezés akkor ér valamit, ha pontosan felmértük, hogy milyen igényeket kell kielé-

gítenie. A Nemzeti Agrárgazdasági Kamara ezért örömmel vállalta, hogy erről felmérést készít.

A felmérés célja

Az öntözés jelentőségét és fontosságát a szakemberek már évek óta hangoztatják, ugyanakkor még nem történt meg a termelői oldalról jelentkező igények tényleges felmérése. A feladat felvállalásával a kamara célja volt egyrészt, hogy az öntözésfejlesztés megvalósítása érdekében tájékoztatást adjunk a Vidékfejlesztési Minisztérium

(VM) és a Belügyminisztérium (BM) számára a meglévő öntözőcsatorna-hálózatból az idei évben nagyobb beruházás nélkül is kielégíthető vízmennyiség nagyságrendjéről és a vízkivételek helyéről, illetve a gazdálkodók távlati vízigényéről. További célunk, hogy ennek alapján az öntözőrendszer infrastruktúrális fejlesztését, az erre szolgáló források szükségességét megfelelően megindokoljuk és alátámasszuk a valós gazdálkodói igényekkel. A munka egyedülálló, hiszen ilyen igényfelmérés korábban soha nem volt. Most lesz mire alapozni a tervezést.

A felmérés módszere

A NAK 2014. március 31-i határidővel falugazdászai segítségével felmérte a 2014-es évre, illetve a hosszabb távú mezőgazdasági célú felhasználásra szóló vízigényeket.

A vízigények feltöltése az Országos Vízügyi Főigazgatóság (OVF) által kialakított web felületen keresztül történt. A feltöltéseket összesen 165, járásonként egy-két kijelölt falugazdász végezte. A vízigények bejelentése a NAK adatlapján keresztül megyei rendezvényeken, a falugazdászoknál, a TAB elnököknél, e-mailben és postai úton történt.

Az igényeket négy típusba soroltuk be:

- ▶ Vízjogi engedéllyel rendelkezik, és jelezte öntözési igényét 2014-re.
- ▶ Vízjogi engedélyes, de nem jelzett öntözési igényt 2014-re.
- ▶ Van vízkivételi lehetősége, öntözne, nincs engedélye.
- ▶ Nincs vízkivételi lehetősége, öntözne.

Emellett a VM felkérésére külön kérdőívet töltöttünk ki az öntözésfejlesztési beruházásokra vonatkozóan.

A rendezvényeken hangsúlyoztuk, hogy a felmérésben való részvétel önkéntes, és az igény bejelentése nem helyettesíti a vízjogi engedélyezési eljárás lefolytatását. Továbbá, hogy a felmérés a felszín alatti vízkészletből kielégíthető vízigényt nem érint.

A felmérés megkezdése előtt a kijelölt falugazdászokat oktatásban részesítettük.

Az oktatásokat követően megyei rendezvényeken tartottunk tájékoztatót a gazdálkodóknak a felmérés céljáról, lebonyolításáról, ahol már lehetőségük volt az adatlapok és kérdőívek leadására is. *A felmérés 2014. március 31-ével zárult.* Ezt követően összesítettük a beérkezett adatokat. A felmérés eredményei alapján egyértelművé vált, hogy a gazdálkodók részéről valós igény mutatkozik az öntözésfejlesztésre. A feldolgozott adatok alapján elmondható, hogy **a jelenleg több mint 200 ezer hektár vízjogi engedélyes területen felül, több mint 216 ezer hektárra jeleztek további öntözési igényt**, mintegy 399 millió köbméter vízmennyiséget megjelölve. A legnagyobb számban

azok az igénylők vannak, akiknek van vízkivételi lehetősége, de nem rendelkeznek vízjogi engedéllyel. Ezen igénylők esetében fontos kérdés az engedélyezési eljárás egyszerűsítésének megoldása, hiszen az ő igényeik jelentősebb állami beruházások nélkül is megvalósíthatók. Számukra a gazdaságon belüli öntözésfejlesztést segítő támogatási források hozzárendelése kiemelt kérdés. Azon igénytípusokra vonatkozóan pedig, ahol a vízkivételi lehetőség hiánya jelenti az akadályt, már jelentősebb állami beruházások, fejlesztések megvalósításával elégíthetők csak ki a megjelölt igények. Fontos tehát, hogy a gazdaságon belüli és kívüli fejlesztések megvalósítását a 2014-2020-ra szóló Vidékfejlesztési Program (VP), valamint a Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) támogatási forrásainak hozzárendelésével segítsük.

A fejlesztés gátjai

Hangsúlyozni kell, hogy a felmérés nem tudományos és nem reprezentatív, de azzal a szakemberek is egyetértenek, hogy reális képet fest. Azt tapasztaltuk ugyanakkor, hogy tízből kilenc gazda azt mondja, hogy szívesen öntözne, de a jogszabályi környezettel nincs tisztában vagy nincs öntözőberendezése, esetleg nem áll rendelkezésre a földje szélén olyan vízfolyás, kút, amiből öntözővizet tudna kiemelni, ezért nem jelentkezik. A gazdálkodók többsége az öntözésfejlesztés legnagyobb gátjaként a hiányosan kiépült csatornahálózatot tartja. A beruházásokhoz megfelelő hazai és uniós források, jól működő pályázati konstrukciók szükségesek. A gazdálkodók azzal is tisztában vannak, hogy a fejlesztés önrészt is igényel, az igénybejelentők nagy száma így arra enged következtetni, hogy adott esetben áldozatot is szívesen vállalnak az ügy érdekében. Az öntözővízhez való hozzáférést azonban nemcsak a hiányos vagy hiányzó vízművek, hanem az is akadályozza, hogy a vízjogi engedélyezési eljárás hosszadalmas és költséges. Ahogy most látjuk, csaknem 1000 jogszabályt kell megváltoztatni, ami hatalmas feladat.

Az öntözésfejlesztés indoklása és költségei

Sokan kételkednek, mivel nem került át a köztudatba az a kormányzati szándék, hogy az öntözésfejlesztésre a források a jövőben rendelkezésre állnak.

Mostani számítások szerint mintegy 200 milliárd forint kellene arra, hogy a hazai öntözhető mezőgazdasági terület érdemben bővíteni lehessen. Ez első ránézésre óriási összeg, azonban közgazdasági szempontból is biztosan megtérülő befektetés. Egy átlagos évben harmadával is növelhető a termés mennyisége, hát még olyan csapadékhiányos években, mint amilyen a 2007-es és a 2012-es volt, amikor sok helyen a termés teljes egészében megsemmisült. És ne feledjük, most már tíz évből három-négy aszályos. A másik fő szempont a termelési biztonság, illetve hogy nemzeti szinten el tudjuk magunkat látni élelmiszerrel, továbbá az exportpiacainkat is bővíteni tudjuk. Nyugat-Európában ez nemzetgazdasági kérdés. Mi, magyarok pedig még a természet adta lehetőséget sem használjuk ki, mivel évente körülbelül 6 milliárd köbméter víz folyik ki úgy a Kárpát-medencéből, hogy nem használjuk.

Most 400 ezer hektárra érkezett öntözővíz igény, de a szakemberek szerint az ország termőterületének ötöde az, amit öntözhetővé kellene tenni, vagyis közel 1,2 millió hektárt. Ennek hiányában ezek a területek nem lesznek képesek a fejlődésre. Szorozzuk csak össze a számokat és világossá válik, hogy ez mekkora növekményt jelentene a magyar mezőgazdaságnak, és nemcsak mennyiségi értelemben, hanem a termékbiztonság tekintetében is.

Mindemellett az öntözésfejlesztés, a jelenleg nem öntözött területek öntözhetővé tétele közvetlenül és közvetve is szolgálja a vidéki munkahelyteremtést. Egyrészt a mezőgazdasági alapanyag termelésben, illetve az élelmiszerlánc további folyamataiban (tárolás, szállítás, feldolgozás) való részvétellel teremt lehetőséget a vidéken élők folyamatos foglalkoztatásának megvalósítására, ami a helyben maradásukat is biztosíthatja.